

طنز در نقد و معرفی کتاب

یحیی آراین‌پور در کتاب از صبا تا نیما، ج ۳۶/۲، کلمه «طنز» را این طور معنی می‌کند: «آن نوع ادبی، که در السنه غربی satire نامیده می‌شود و در فارسی طنز اصطلاح شده، عبارت از روش و ویژه‌ای در نویسندگی است که ضمن دادن تصویر هجو آمیزی از جهات زشت و منفی و «ناجور» زندگی، معایب و مفساد جامعه و حقایق تلخ اجتماعی را بصورتی اغراق‌آمیز... نمایش می‌دهد تا صفات و مشخصات آنها روشنتر و نمایانتر جلوه کند و تضاد عمیق وضع موجود با اندیشه یک زندگی عالی و مأمول آشکار گردد.» آراین‌پور هدف عالی طنز را در بزملای ساختن اختلاف این دنیای بی‌انصاف با دنیای بدون دردهای اجتماعی مانند تزویر و دورویی رهبران سیاسی و مذهبی، بیچارگی و نادانی مردم، و عادات زشت و خرافات و تعصبات مذهبی می‌بیند. به عبارت دیگر به نظر وی فقط یک نوع طنز می‌تواند به آن هدف عالی برسد و آن طنز اجتماعی است. گویا بقیه انواع طنز مانند هجو و استهزاء و هزل و چُرَبک و سُخریه و غمز و کنایه کردن و غیره،^۲ که هدف آنها اصلاح و تزکیه جامعه نیست، فاقد هدف عالی است. با این وصف می‌توان گفت که تقریباً کلیه آثار طنز آمیز - یعنی ironic - در ادبیات قدیم ایران به هدف عالی آن نوع ادبی نرسیده است. خط بطلان کشیدن بر اشکال طنز نویسی ادبیات «درباری» ایران یک خرده مفرط بنظر می‌آید چون شیرین‌زبانیه‌ها و بذله‌گوییها و متلکهای بعضی از شعرای طنز سرا نه فقط قابل تحسین است بلکه بخاطر جلوه کردن زشت را در صورت نیکو و باز نمودن نیکو را در خلعت زشت آنها درخور توجه و تحلیل منتقدان است.

اینک توجه خوانندگان را به یک گونه طنز غیر اجتماعی به نام «تأکید الذم بما یشبه

